

О.Л. РУБЦОВА¹, В.І. ЧИЖАНЬКОВА¹, Т.В. КУЗНЕЦОВА²

¹ Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України
Україна, 01014 м. Київ, вул. Тімірязєвська, 1

² Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова
Україна, 01030 м. Київ, вул. Пирогова, 9

ПІДСУМКИ ІНТРОДУКЦІЇ ВІТЧИЗНЯНИХ СОРТІВ ТРОЯНД У НАЦІОНАЛЬНОМУ БОТАНІЧНОМУ САДУ ім. М.М. ГРИШКА НАН УКРАЇНИ

Наведено результати інтродукції вітчизняних сортів троянд у НБС ім. М.М. Гришка НАН України. Розглянуто історію селекційної роботи з трояндами в Україні.

Троянди — одна з основних культур декоративного садівництва. Сучасний сортимент троянд становить близько 30 000 сортів [12], переважну більшість яких виведено в Західній Європі та США. Нині триває робота щодо створення нових сортів троянд. Селекцію троянд проводять не лише за певною формою, забарвленням квітки, якістю пелюсток і квітконосів, а й за біологічними особливостями (рясність, тривалість цвітіння, зимостійкість, стійкість до хвороб).

В Україні початок селекції садових троянд було покладено в 1824 р. директором Нікітського ботанічного саду М.А. Гартвісом. Він вивів близько 100 сортів троянд [2]. Ці сорти прикрасили сади і парки Криму, а два сорти витких троянд — Графиня Воронцова і Алушка — ввійшли до сортименту кращих розарій Європи.

У 40-х роках минулого століття у Нікітському ботанічному саду селекцією сортів троянд займався М.Д. Костецький. Його 25 сортів чайно-гібридних і ремонтантних троянд, таких як Родіна, Світлана, Галина Уланова та ін., вирощують по всьому Криму [5]. З 1955 р. селекцію вітчизняних сортів у Нікітському ботсаду продовжили Віра Миколаївна і Зінаїда Костянтинівна Клименко, пізніше Костянтин Іванович Зиков.

Сорти селекції Нікітського ботанічного саду одержали міжнародні нагороди: сорт Климентина (В.М. Клименко, 1950) — Почесний диплом на Міжнародному конкурсі троянд у Римі, сорт Кораловий Сюрприз (З.К. Клименко, 1966) — золоту медаль на Міжнародній виставці садівництва в Ерфурті [4, 7].

У першій половині ХІХ ст. селекцією садових троянд займався також перший директор Імператорського Одеського ботанічного саду Жак Луї Дессемер [8, 11]. На початку ХХ ст. в Одесі нові сорти троянд створював П.П. Гільцендегер. Це такі сорти, як Веркмейстер, Добриня Нікітч, Святогор, Ігор та ін. [3].

У Центральному республіканському ботанічному саду (нині НБС ім. М.М. Гришка НАН України) Л.П. Лемпіцьким у 1953–1964 рр. створено понад 10 перспективних гібридів троянд, серед них Роза Шевченка, Ольга Кобилянська — ремонтантні, Леся Українка, Валентина Терешкова, Зоря Мічурина, Пам'ять Ілліча — чайно-гібридні, Марко Вовчок, Чайка — флорибунда [6].

З 1980 р. у НБС проводиться селекційна робота, спрямована на виведення нових сортів паркових троянд. Відібрано низку перспективних гібридів та мутантів природного походження. У 2007 р. селекціоне-

ри О.Л. Рубцова та В.І. Чижанькова одержали авторське свідоцтво на сорт Хортиця, який вирізняється яскравим жовтим забарвленням квіток, блискучим листям, тривалим цвітінням, зимостійкістю, стійкістю до хвороб [10]. За 185 років селекціонерами України створено близько 350 сортів троянд [9].

Інтродукція сортів української селекції в НБС ім. М.М. Гришка була розпочата в середині 50-х років. Нині генофонд вітчизняних сортів у НБС становить 30 сортів. У результаті тривалого сортовивчення та сортооцінки троянд вітчизняних сортів за методикою В.М. Білова [1], визначено сортимент троянд, перспективний для ландшафтного будівництва.

Ахтіар (З.К. Клименко, 2003). Грунтопокривна.

Квітки білі, великі (до 11 см), махрові (20 пелюсток). Листки темно-зелені, блискучі. Кущі до 1 м заввишки.

Детство (К.І. Зиков, З.К. Клименко, 1976). Флорибунда.

Квітки червоні з білим у центрі, дрібні (3,5 см), махрові (22 пелюстки), поодинокі і зібрані в суцвіття. Листки зелені. Кущі до 0,8 м заввишки.

Джисм (З.К. Клименко, 2005). Напіввітка.

Квітки мають рожеві з зеленуватими кінчиками пелюстки, середні за розміром (7–8 см), махрові (25–30 пелюсток), поодинокі і зібрані в суцвіття. Листки світло-зелені, шкірясті. Кущі до 1,5 м заввишки.

Каховка (З.К. Клименко, 2000). Вітка.

Квітки мають яскраво-малинові пелюстки, з нижнього боку — рожеві, середні за розміром (6–7 см), махрові (62–64 пелюстки). Листки світло-зелені, матові. Кущі до 2,5 м заввишки.

Климентина (В.М. Клименко, 1955). Чайно-гібридна.

Квітки яскраво-рожеві, великі (11–12 см), махрові (70–80 пелюсток). Листки темно-зелені, блискучі. Кущі до 1,2 м заввишки.

Кораловий Сюрприз (З.К. Клименко, 1966). Грандіфлора.

Квітки коралові, великі (10–11 см), махрові (28–30 пелюсток). Листки темно-зелені, блискучі. Кущі до 1,3 м заввишки.

Красний Маяк (В.М. Клименко, 1956). Вітка.

Квітки помаранчево-червоні, середні за розміром (6–7 см), махрові (25–28 пелюсток), у великих суцвіттях. Листки темно-зелені, шкірясті. Кущі до 2,5 м заввишки.

Кримское Солнишко (З.К. Клименко, 2001). Вітка.

Квітки світло-помаранчеві, великі (11–12 см), густомахрові (70–95 пелюсток). Листки темно-зелені, блискучі. Кущі до 2,5 м заввишки.

Майкл (З.К. Клименко, 1981). Напіввітка.

Квітки темно-червоні, великі (до 12 см), махрові (до 27 пелюсток), поодинокі і зібрані в невеликі суцвіття. Листки темно-зелені, шкірясті. Кущі до 2,5 м заввишки.

Майор Гагарін (В.М. Клименко, 1956). Чайно-гібридна.

Квітки рожеві, великі (8–10 см), махрові (60–65 пелюсток). Листки темно-зелені, блискучі. Кущі до 1,3 м заввишки.

Марко Вовчок (Л.П. Лемпіцький, 1953–1964). Флорибунда.

Квітки червоні, середні за розміром (6 см), махрові (30–35 пелюсток), у суцвіттях по 13–15 квіток. Листки матові. Кущі до 1,8 м заввишки.

Метелица (З.К. Клименко, К.І. Зиков, 1974). Напіввітка.

Квітки білі з кремовим відтінком у центрі, великі (до 13 см), махрові (35–40 пелюсток), у суцвіттях до 50 квіток. Листки темно-зелені, блискучі. Кущі до 1,2 м заввишки.

Пламя Востока (В.М. Клименко, 1955). Флорибунда.

Квітки помаранчево-червоні, середні за розміром (7–8 см), махрові (25–30 пелюсток), поодинокі і зібрані в суцвіття. Листки темно-зелені. Кущі до 0,8 м заввишки.

Полька-Бабочка (З.К. Клименко, 2003). Вітка.

Квітки на початку цвітіння мають помаранчево-жовте забарвлення, яке поступово

Сорт троянд Хортиця (О.Л. Рубцова, В.І. Чижанькова, 2001).

змінюється на червоне з білим центром. Квітки великі (до 11 см), махрові (до 30 пелюсток). Листки темно-зелені, блискучі. Кущі до 2,3 м заввишки.

Професор Віктор Іванов (К.І. Зиков, З.К. Клименко, 1979). Грандіфлора.

Квітки рожеві, великі (10–11 см), махрові (18–22 пелюстки), зібрані в суцвіття до 12 квіток. Листки зелені, блискучі. Кущі до 1 м заввишки.

Роза Шевченка (Л.П. Лемпіцький, 1953–1964). Ремонтантна.

Квітки темно-червоні, великі (8–9 см), махрові (до 80 пелюсток), поодинокі, дуже ароматні. Листки матові. Кущі до 2,5 м.

Херсонес (З.К. Клименко, К.І. Зиков, 1983). Напіввітка.

Квітки червоні, з нижнього боку пелюстки жовто-рожеві, великі (9–10 см), махрові (45–50 пелюсток), поодинокі і зібрані в суцвіття. Листки темно-зелені, блискучі. Кущі до 2 м заввишки.

Хортиця (О.Л. Рубцова, В.І. Чижанькова, 2001). Паркова.

Квітки кремово-жовті, великі (до 10 см), махрові (до 40 пелюсток), розеткоподібної форми. Листки зелені, блискучі. Кущі до 2,5 м заввишки, прямостоячі, із сильними дугоподібними пагонами.

Чайка (Л.П. Лемпіцький, 1953–1964). Флорибунда.

ISSN 1605-6574. Інтродукція рослин, 2009, № 4

Квітки червоні, середні за розміром (5–6 см), махрові (75–80 пелюсток), зібрані у суцвіття по 11–15 квіток. Листки матові. Кущі до 1,3 м заввишки.

Перспективні сорти троянд, створені в Україні, представляють 8 садових груп і можуть широко використовуватися в паркових композиціях, а також бути вихідним матеріалом (батьківськими рослинами) для подальшої селекційної роботи.

1. Былов В.Н. Основы сравнительной сортооценки декоративных растений // Интродукция и селекция цветочно-декоративных растений. — М.: Наука, 1978. — С. 7–31.

2. Галиченко А.А. Николай Гартвис и коллекция роз Императорского Никитского ботанического сада // Бюл. Никит. ботан. сада. — 2001. — Вып. 83. — С. 16–19.

3. Дело о выращивании роз в Одессе // Держ. архів Житомир. обл. — Ф. Р. — 5008. — Оп. 1. — Од. зб.1. — Спр. 6. — Арк. 32–33.

4. Клименко З.К. Биологические основы селекции садовых роз на юге Украины: Автореф. дис. ... д-ра биол. наук. — Ялта, 1996. — 76 с.

5. Костецкий Н.Д. Каталог роз и правила посадки и ухода за ними. — Симферополь: Крымгосиздат, 1941. — 81 с.

6. Лемпіцький Л.П., Соловей Г.І. З досвіду створення нових сортів роз в умовах Києва // Інтродукція та акліматизація рослин. — 1966. — С. 123–132.

7. Призермеждународного конкурса // Цветоводство. — 1977. — № 4. — С. 5.

8. Рубцова О.Л. Одеський період діяльності французького селекціонера Жака-Луї Дессеме // Історія української науки на межі тисячоліть. — 2005. — Вип. 22. — С. 206–212.

9. Рубцова О.Л. Історія становлення, розвитку та сучасні досягнення селекції декоративних троянд в Україні // Наука та наукознавство. — 2005. — № 4. — С. 136–143.

10. Свідоцтво № 0736 про авторство на сорт троянди "Хортиця". Заявка № 5246014. Автори: Рубцова О.Л., Чижанькова В.І. Міністерство аграрної політики України, Державна служба з охорони прав на сорти рослин.

11. Descemet Ch. Tableau historique de la culture des arbres d'Odessa // Записки Императорского о-ва сельского хозяйства Южной России. — 1843. — № 3. — С. 1–103.

12. Modern Roses-12. — Shreveport: American Rose Society, 2007. — 576 p.

Рекомендувала до друку С.В. Клименко

Е.Л. Рубцова¹, В.І. Чижанькова¹, Т.В. Кузнецова²

¹ Национальный ботанический сад
им. Н.Н. Гришко НАН Украины,
Украина, г. Киев

² Национальный педагогический университет
им. Н.П. Драгоманова, Украина, г. Киев

ИТОГИ ИНТРОДУКЦИИ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ
СОРТОВ РОЗ В НАЦИОНАЛЬНОМ
БОТАНИЧЕСКОМ САДУ им. Н.Н. ГРИШКО
НАН УКРАИНЫ

Приведены результаты интродукции отечественных сортов роз в НБС им. Н.Н. Гришко НАН Украины. Рассмотрена история селекционной работы с розами в Украине.

O.L. Rubtsova¹, V.I. Chizhan'kova¹, T.V. Kuznetsova²

¹ M.M. Gryshko National Botanical Gardens,
National Academy of Sciences of Ukraine,
Ukraine, Kyiv

² M.P. Dragomanov National Pedagogical University,
Ukraine, Kyiv

THE RESULTS OF INTRODUCTION OF ROSE
CULTIVARS OF DOMESTIC PARENTAGE
in M.M. GRYSHKO NATIONAL BOTANICAL
GARDENS OF THE NAS OF UKRAINE

The results of introduction of rose cultivars of domestic parentage in M.M. Gryshko National Botanical Gardens are brought. The history of rose breeding in Ukraine has been presented.